

Jord- och skogsbruksutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till revidering av bestämmelserna om nyttjanderätt i vattenlagstiftningen

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till revidering av bestämmelserna om nyttjanderätt i vattenlagstiftningen (RP 262/2016 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för utlåtande till miljöutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jari Salila, justitieministeriet
- lagstiftningsråd Pekka Kemppainen, jord- och skogsbruksministeriet
- lagstiftningsråd Leo Olkkonen, jord- och skogsbruksministeriet
- lagstiftningsråd Erja Werdi, miljöministeriet
- lantmäteriråd Markku Markkula, Lantmäteriverket
- chefsjurist Risto Airikkala, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Kajanaland
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- Finsk Energiindustri rf
- Centralförbundet för Fiskerihushållning
- Jordägarnas Förbund.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Det viktigaste syftet med propositionen är att se över bestämmelserna om inlösen och upplåtande av nyttjanderätt till fast egendom i samband med genomförande av vattenhushållningsprojekt. Syftet är också att få vattenlagens bestämmelser om inlösen och upplåtande av nyttjanderätt att stämma överens med grundlagens bestämmelser om inskränkning i de grundläggande fri- och rät-

Utlåtande JsUU 11/2017 rd

tigheterna. Utskottet anser att propositionen om revidering av bestämmelserna om nyttjanderätt och inlösen i vattenlagstiftningen är motiverad.

I lagförslaget föreslås vissa begränsningar i fråga om vilka projekt som ska vara tillståndspliktiga enligt vattenlagen. Bland annat ska det inte längre i alla situationer krävas tillstånd för att anlägga en ledning under en kungsådra. Tillståndsplikten ska bestämmas utifrån projektets konsekvenser. Projekt som går ut på att anlägga ledningar under kungsådor (anläggande av en vatten-, avlopps- eller kraftledning eller någon annan ledning under en kungsådra) har i regel ganska små och kortvariga effekter på vattendraget. Det talar för att en automatisk tillståndsplikt kan slopas om konsekvenserna inte är skadliga. Utskottet anser att också eventuella skadelidandes rättssäkerhet tillgodoses i propositionen tack vare det nya anmälningsförfarandet. Myndigheternas förvaltningsförfarande förenklas samtidigt som det blir lättare att dirigera tillståndsmyndigheternas resurser utifrån konsekvenserna.

Rätten till inlösen och nyttjande av annans egendom i syfte att dra nytta av vattenresurser ingår som en väsentlig del av systemet i vattenlagen och är viktig för att vattenlagen ska fungera och för att vattenhushållningsprojekt ska kunna genomföras. Villkoren för att bevilja nyttjande- eller lösningsrätt till egendom är i propositionen graderade dels utifrån omfattningen av de resulterande begränsningarna i egendomsskyddet, dels utifrån vattenhushållningsprojektets betydelse i fråga om det allmänna behovet. Utskottet anser att villkoren för att genomföra projekt preciseras i lagförslaget på det sätt som egendomsskyddet kräver samtidigt som den reviderade lagstiftningen fortsatt gör det möjligt att hållbart genomföra olika behövliga vattenhushållningsprojekt som tjänar enskilda och allmänna behov.

I konsekvensbedömningen uppger regeringen att de föreslagna lagändringarna kommer att inverka på bland annat projekt för att höja medelvattenståndet och i synnerhet på projekt för att istandsätta vattendrag. Enligt ett yttrande som utskottet fått har också tolkningen av 17 kap. 11 § 2 mom. i den gällande vattenlagen orsakat problem med tillämpningen. Momentet gäller fastighetsförrättningar som efter det vattenrättsliga tillståndsförfarandet ska utföras på områden som sätts under vatten. Utskottet anser att bestämmelserna om det här förfarandet också bör förtydligas.

Enligt 17 kap. 11 § 1 mom. i vattenlagen ska tillståndsmyndigheten sända ett lagakraftvunnet tillståndsbeslut till Lantmäteriverket bland annat om beslutet går ut på att bevilja nyttjanderätt enligt 6 kap. 6 § för att sätta någon annans område under vatten. Enligt 2 mom. ska det område som sätts under vatten med vissa undantag fogas till det angränsande vattenområdet så att det blir en del av det. Bestämmelsen ska uppenbarligen tolkas så att om nyttjanderätten har beviljats krävs det alltid en ägoreglering. Med andra ord finns det inte prövningsrätt i fråga om ägoregleringen. Utskottet påpekar att de här istandsättningsprojekten ofta syftar till att höja vattenståndet i ganska liten mån för att förbättra kvaliteten på vattnet i sjön och höja rekreationsvärdena. I 17 kap. 11 § 3 mom. i vattenlagen står det att vid behandlingen av ärendet ska lagen om ägoregleringar på grund av vattendragsprojekt (451/1988) och 133 § 2 mom., 133 a och 134 § i fastighetsbildningslagen (554/1995) iakttas. Enligt 5 § i lagen om ägoregleringar på grund av vattendragsprojekt ska utgångspunkten för en ägoreglering vara att en olägenhet som beror på oändamålsenlig fastighetsindelning kan undanröjas eller minskas väsentligt. I 133 § 2 mom. i fastighetsbildningslagen står det att en överenskommelse mellan parterna är villkoret för att ett område ska kunna fogas till ett samfällt område. Det samfälliga område som bildas ska dessutom enligt 134 § 3 mom. i fastighets-

Utlåtande JsUU 11/2017 rd

bildningslagen vara ändamålsenligt med tanke på ordnandet av användningen och skötseln av området, och fogandet eller sammanslagningen får inte leda till en oändamålsenlig fastighetsindelning eller äventyra klarheten i fastighetssystemet.

Utskottet påpekar att de ovannämnda bestämmelserna sammantaget är mycket svåra att tolka. I en situation med ett sådant projekt för att höja vattenståndet som beskrivs ovan kan de faktiska omständigheterna och den fastighetsrättsliga indelningen bli mycket besvärliga, då det nya smala vattenområdet fortfarande ska tillhöra ägaren av området. Situationen kan betraktas som otillfredsställande också med tanke på såväl ordnandet av fiske som användningen och skötseln av vattenområdet. Lösningen på problemet är enligt gällande bestämmelser att det nya vattenområdet genom ägoreglering fogas till det befintliga samfällda vattenområdet och att ägaren till området får en motsvarande andel i det samfällda vattenområdet. Enligt utredning har det dock nästan inte alls förekommit större projekt av den här typen. Projekten för att höja medelvattenståndet är ofta småskaliga och de nyttjanderätter som upplåts är mycket smala strandremisor, så det har praktiskt taget inte alls förekommit ägoregleringar i de här fallen. Utskottet anser att ägoreglering i fråga om projekt i liten skala inte gör fastighetssystemet klarare. I stället ökar myndigheternas administrativa börda och parternas kostnader utan något väsentligt mervärde. Dessutom är det sannolikt att kostnaderna för ägoreglering har bidragit till att allt färre är villiga att genomföra projekt som i sig behövs för att höja medelvattenståndet och istandsätta vattendrag.

Följaktligen föreslår jord- och skogsbruksutskottet att miljöutskottet överväger att ändra lagförslaget på så sätt att 17 kap. 11 § 2 mom. i vattenlagen upphävs. Utskottet understryker att förslaget att upphäva momentet inte innebär att skyldigheten till ägoreglering slopas. Ägoreglering bör fortfarande göras ifall villkoren enligt fastighetsbildningslagen och lagen om ägoregleringar på grund av vattendragsprojekt är uppfyllda.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 23.5.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anne Kalmari cent
vice ordförande Reijo Hongisto saf
medlem Pertti Hakanen cent
medlem Teuvo Hakkarainen saf
medlem Lasse Hautala cent
medlem Johanna Karimäki gröna
medlem Jukka Kopra saml
medlem Susanna Koski saml

Utlåtande JsUU 11/2017 rd

medlem Kari Kulmala saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Juha Pylväs cent
medlem Tytti Tuppurainen sd
medlem Harry Wallin sd
medlem Peter Östman kd
ersättare Mikko Kärnä cent (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.